

Chryścijanskaja DUMKA

BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

KASTUŚ KALINOŪSKI — VIALIKI SYN BIEŁARUSKAGA NARODU

(Z nabydy 100-hodździa jaho naradžeńnia)

Kožny narod maje svaich vialikich baraćbitoŭ za jaho lepšuju dolu. U Biełarusau adnym z takich jość Kastuś Kalinoŭski.

Radziŭsia 1838 h. 21 studnia st. st. u Mastaŭlanach, Jałaŭskaj parafii, Vaŭkavyskaha pav. Bački jaho naležyli da drobnaj katalickaj biełaruskaj šlachty.

Kastuś, skončyŭšy siarednija navuki, padaŭsia na vyšejšyja. U 1860 h. jon skončyŭ prava ŭ Pieciarburskim Universityecie.

Budučy studentam, Kalinoŭski naležyŭ da arhanizacyjaŭ, jakija imknulisia abiarnuć rasiejski caryzm i dać volu padniavolnym narodam i klasam. Hetym-ža samym jon zajmaŭsia i pa skančeńni ŭniversytetu, pracujučy siarod biełaruskaha sialanstva Horadzienščyny.

Kali ŭ 1863 hodzie vybuchła ŭ našym kraju polskaje paŭstańnie, Kalinoŭski daŭčyŭsia da jaho, chočačy jaho vykarystać nia tolki prociŭ cara, ale tak-ža i prociŭ panŭ, kab asvabadzić sialan ad panščyny.

Dziakujučy vialikaj svajej advazie, samaachviarnaści, lubaści pakryŭdžanaha sialanstva, Kalinoŭski zdabyŭ u narodzie biełaruskim vialiki mir i staŭsia dyktataram paŭstańnia na ziemiach Litvy i Biełarusi.

1864 h. u kancy studnia žandary Kalinoŭskaha złavili. Vydaŭ jaho im jahony tavaryš, zdradnik i pravakatar (dzie takich niama!) Parafijanovič. U Vilni tady byŭ hienerał-hubernataram kryvavy Muraŭjoŭ. Sud Muraŭjoŭski zasudziŭ Kalinoŭskaha na śmierć. Jaho paviesili na placu Łukiskim u Vilni 10.III st. st. 1864 h.

Voš-ža hety Kalinoŭski jość biełaruskim nacyjanalnym herojem, nacyjanalnym baraćbitom:

1) Jon byŭ Biełarusam, bo z biełaruskim narodam byŭ zaadno, dla jaho pašviaciŭ usie svaje siły i žyćcio addaŭ.

2) Vydavaŭ pieršuju biełaruskuju hazetku „Mužyckaja Praŭda“, jakoj vyjšla siem numaroŭ, prynamsi ab hetulki siańnia viedama.

✓ 3) Kalinoŭski stajaŭ za toje, kab Biełarusy mieli svaje biełaruskija školy.

4) Baroŭsia nia tolki prociŭ carskaj niavoli, ale tak-ža i prociŭ panščyny.

5) Žadaŭ dla Biełaruskaha narodu samastojnaści palityčnaj u federacyjnaj lučnaści z Polščaj, razumiejučy henu federacyju, jak sajuz volnych i samastojnych narodaŭ.

6) Sioleta prypadała 75 hadoŭ polskaha paŭstańnia 1863 h. Polskaje hramadzianstva, šviatkujučy hetyja historyčnyja ŭhodki, kala asoby Vialikaha Kastusia Kalinoŭskaha prachodziła maŭčkom, jakby vyrakajučysia jaho i pakidajučy jaho nam Biełarusam, jak našu nacyjanalnuju ŭłasnaść i hordaść.

Tak, Biełarusy pavinny dobra viedać, chto taki Kalinoŭski, a viedajučy, šanavać jaho pamiać, jak svajho vialikaha nacyjanalnaha heroja.

~~~~~
Chto choča bližej paznacca z Kastusiom Kalinoŭskim, niachaj vypiša knižycu A. d. Stankieviča:

„KASTUŚ KALINOŪSKI“

vypisać najlepš z bieł. Kniharni „PAHONIA“ ŭ Vilni, Zavalnaja 1.

Cana asobnaje knižycy 40 hrašoŭ.

Дарэнаўскі
Бібліятэка БССР
Імя Я. І. Дзюна

З нагоды тыдня цввярозасьці

Колькі прапіваем

Ад 1-га да 8-га лютага сёлета ў Польскім Гаспадарстве адбы- ваецца Тыдзень Прапаганды Цввя- розасьці. З гэтай прычыны ў га- зэтах, як з рукава, сыплюцца но- выя страшныя цыфры аб жніве алькаголю, якім, проста, верыць ня хочацца. Аднак яны праўдзі- выя і выходзяць з афіцыйных крыніц. І так урадавая статысты- ка за першых 9 месяцаў 1937 г. паказвае, што ў некаторых мя- сцох нашага краю спажыцьцё алькаголю павысілася на 75,9%. Страшны гэты рэккорд асягнулі жыхары Пастаўскага пав., Вілен- скага ваяводства, дзе ў працягу 9 месяцаў 1937 г. выпіта было 61,852 літры на агульную суму 591,002 зл., тады калі за такі-ж час у 1936 г. выпіта было там 36,160 л. на суму 336,520 зл. Агу- лам-жа ў Віленскім ваяводстве за 9 мес. 1936 г. выпіта 939,108 літ. алькаголю на агульную суму 8,069,928 зл., а ў 1937 г. — 1,054,040 літраў на суму 10,126,525 златаў. Калі падзелім гэтую суму грошаў на агульны лік насельніцтва Ві- ленскага ваяводства 1,276,000 асоб, то атрымаем, што кожны жыхар за 9 месяцаў прапіў 8 зл., а за цэлы год прап'е больш 10 зл. І гэта толькі „манаполькі“, а коль- кі-ж самагонкі і дэнатурату?..

Як бачым, на п'янства выдаём дабравольна аграмадныя сумы, і то тады, калі ўсе бядуюць, што цяж-

ка живеца, тады, калі хваля паваротнага анальфабэтызму, цемнаты, пашыраецца, калі на вёсцы задуха і цесната, якую не- адкладна і неабходна трэба раз- радзіць.

Спосабы барацьбы з п'янствам

Дзе-ж і якія спосабы барацьбы з гэтай страшнай праявай, якая вядзе нас і будучае пакаленьне да згубы? Як сапраўды зарадзіць, каб не капалі мы пад сабой ямаў, а йшлі да лепшага жыцця?

Вось-жа спосабаў барацьбы з п'янствам ёсьць многа. Людзі арганізуюць спецыяльныя проці- алькагольныя таварыствы, вядуць прапаганду цввярозасьці, выяў- ляючы ўсе благія староны піцьця гарэлкі і добрыя староны цввя- розасьці. Вялікую роль у бараць- бе з пашырэннем п'янства ады- грываюць бацькі, адпаведна на- стаўляючы сваіх дзяцей, даючы ім добры прыклад. Найвялікшы-ж уплыў на чалавека-адзінку, на наш пагляд, мае таварыства, ася- родзьдзе, у якім ён знойдзецца. Чалавек, які хоць і ня п'е, то ад- нак знаходзячыся часта ў тавары- стве, якое найвялікшай разрыў- кай уважае для сябе заліць гала- ву гарэлкай — прывыкае да гэтага і ўцягваецца сам. І дзеля гэтага з вялікай прыемнасьцю адзначаем тут вельмі прыгожы і добры

спосаб барацьбы з пашырэннем алькаголю, які пачала і праводзіць бел. моладзь у Наваградчыне.

Барацьба з п'янствам і курэнь- нем тытуну ў Наваградчыне сярод беларускай моладзі вядзецца ўжо не ад сяньня. Праяўляецца яна ў тым, што моладзь сабраўшыся пастанаўляе ад пэўнага дня пе- растаць піць алькагольныя напіт- кі і курыць тытун. Пасьля-ж, калі хто-небудзь на вечарыне ці так на сяброўскай зборцы нап'ецца, або прыйдзе п'яны, ці курыць, таму ўсе аб'яўляюць сяброўскі байкот. Пры тым сумы грошаў, якія моладзь сабірае ў часе ве- чарынак, ці ў часе вясельных на- родных звычайў, якія калісь былі прызначаны на выпіўку, цяпер ідуць на закуп беларускіх кніжак і часопісаў.

Такі спосаб барацьбы з аль- каголізмам і курэньнем тытуну ёсьць высока-культурным, гра- мадзкім і заслугоўвае на як най- большае пашырэнне. Такім шля- хам павінна йсьці ўся беларуская моладзь, а тады менш будзе ў нас розных інвалідаў, менш нешча- сьлівых выпадкаў, згіне разбой, распуста, а перадусім п'янства, каторае ёсьць вялікай і цёмнай плямай нашага жыцця прыват- нага, грамадзкага і агульна-людз- кога.

Я Найдзюк.

Да ўжнік! Час прыслаць падпіску на „CHRYŚCIJANSKIJU DUMKU!“ Paśpiaścycie, bo spyniem hazetu!

AD. STANKIEVIČ

Біеларускі Хрысціянскі Рух

Historyčny narys.

RAZDZIEŁ I.

4)

Выводкі біеларускага нацыянальнага адра- джэння і хрысціянства.

(XIX стагоддзе.)

§ 5. — Ал. Јелскі, Fr. Бахушевіч, Ј. Неслухоў- ski і інш.

2. І так паволі развівалася біеларуская дум- ка ў біеларускай лitaratury бо́ль мienш праз увieś XIX век. Думка гена, па́чаўшыся ў до́следach, як мы назвалі, навукoвaha paмaнтызму, праз paмaн- тыкаў-litaratapaў, jakija ў пpыxoжaй, ўжо біеларускай фoрmie, вpажа́лi свaю лубoў да Біеларускага народу і вpажа́лi свoй шчыpу jaмy спoхaд, aж уpeшчie пpаз Fr. Бахушевіча (1840—1900), jakі, jak hoдны спaд-

kabiernik hehaj našaj minuščyny, вpажа́нaй ja- ho- nymi paпiapeдникaми, злaжыў jaгe ў cтpoжнyю ce- лaшч, пaхлыбiў jaгe і ў мaстaкaй біеларускай фoрmie, u silных слoвach, u свaгeй „Дудcy“ і „Смыкy“ ad- рысapaў cуцeлны абpaз нaцыяналнaй aсoбнaшчi Біe- лaрyскaгa нaрoдy і jaхoнyю hopкyю дoлy і cтвapaў hetым нaцыяналнyю aснoвy біeлaрyскaгa рeнeсан- cy, біeлaрyскaгa cyчacнaгa нaцыяналнa-швiedaмaгa aдpaджeннiя.

Fr. Бахушевіч, jak бaчым, пpыxoжa зaвapaшyў біeлaрyскyю дyмкy XIX-гa cт. і пepaдaў jaгe cтa- hoдждзiу нaстyпнaмy XX-мy. Бахушевіч—гeтa твa- rec, гeтa пaчынaлник і пaтpяpч біeлaрyскaгa aдpa- джeннiя. Пpы hetым нe зaбывajмa, што joн тaк-жa Біeлaрyс кaтaлик, што joн чaлaвiek хpысціянскaй кyльтyрy.¹⁾

3. Małodšым cyчacникaм Јeлcкaгa і Бахушеві- чa зjaўлajecца Jan Неслухоўski (Јaнкa Лyчнa) (1851—1897), тaк-жa Біeлaрyс кaтaлик, poдaм з Mиeн- cкa. Byў гeтa вyдaтнy біeлaрyскi пaeт-лipык, jakі вa- бiч нaс кpacoй свaич вepшaў, мaстaцтвaм фoрmy і aсaбливaй пaeтyчкaй мiакчынioй.

1) Ab ім hl. мају брашуpу: Fr. Бахушевіч. Јaгo жыццiо і твoрчaсць. Вiлнiя, 1930.

Hroznyja prajavy

U vadnym z apošnich numaroŭ „Kurjera Wilenskaha“ (z 25.1.38) nadrukavana cikavaja karespandencyja ab „duchovych“ prajavach u našych siołach. Ab hetych prajavach „K. W.“ padaje nastupnaje:

— Pravastaŭnaje nasielnictva abchodziła šviata Troch Karaloŭ. Adbyłasia uračystaść pašviačeńnia vady na rekach i vaziorach. Na hetuju ŭračystaść kožny hod z lođu robiac kryž, jaki astavaŭsia aź da zhonu zimy — pakul viesnavaja pavodka nie žniasie.

Ciapier žmianilaŭsia...

Sioleta, u mnohich miascoch i ŭ prošłym hodzie, nazaŭtra kryža ŭžo nia było. Razvaleny i raźbity.

Chto hetuja kryży razvalvaje i čamu? Pajašnić nia treba.

U mnohich miascoch Navahradčyny nastroi moładzi, asabliva pravastaŭnaj, wielmi vyraznyja. Prapahanda biazbožnictva, pravodžanaja kamunistymi, traplaje da prakanańnia moładzi. Jarka heta prajaŭlajecca siarod moładzi, jakaja wykazvaje pastupova žmienšanuju pryčilnaść da relihijnaha žanimstva. Prystupiŭšy z kaniešnaści da carkoŭnaha šlubu, vyjaŭlaje svajo da relihijnaha abrađu niezdaleńnie. Maładzja i družba demanstracyjna žjaŭlajuca ŭ cerkvu z čyrvonymi kukardami na hrudziach. Padčas abrađu

šlubu moładz asystujučaja śmiejecca, žartuje, luščyć siemiački. Sam małady, kali duchoŭnik spaŭniajučy abrađ šlubu advierniecca ŭ druhi bok, vyjaŭlaje niepašanu sakramantu šlubu vyrablańniem dzivosnych mimi-kaj abrazkoŭ, čym vyklikaje śmiech svajej družby.

Štoraz čaściej zdarajuca žanimstvy biazšlubnyja. Spraŭlajuć viasielle i maładaja para ad hetaha času pačynaje žyć, jak šlubnaja.

Dalej aŭtar karespandencyi dakazvaje, što heta prajavy kamunistyčnych upłyvaŭ i što siarod našaj moładzi šyrycca ahulnaje zdzičeńnie, jak u vioskach pravastaŭnych, taksama i ŭ katalickich.

Pry hetym aŭtar hetaj karespandencyi adznačaje i takija prajavy:

— Štoraz čaściej u vioskach tasujecca teror adnaje čaści moładzi da taje, što wykazvaje achvotu załažyć lehalnuju arhanizacyju moładzi.

Tut treba pajašnić, što biełaruskaja moładz svajej, biełaruskaj arhanizacyi nia maje.

Pry hetym treba śćvierdzić sumny fakt, što siarod biełarusau niaama amal nijakaj čysta relihijnaj prapahandy; u relihijnaje žyćcio biełarusau ŭviedziena nacyjanalistyčnaja palityka, ad jakoj biełarus uciakaje jak maha dalej. Kamunistyčnaja prapahanda ŭ biełaruskaj vioscy ciapier amal biez-kankurencyjnaja. Prociŭstavicca kamunistyčnaj ahitacyi mahli-b biełaruskija kulturna-aśvietnyja arhanizacyi, biełaruskija palityčna-hra-

* * *

Pišy, Michaś, pišy, pišy;
za dumkaj dumku napiavaj,
pakul haryć ahoń duży,
a kpić tam chtoś — niachaj,
A ty Michaś pišy, pišy.

Ty tolki drobnieńkaja iskra
u mory vohniennym — Byćcia.
Pryjšoŭ siudy — na mih uzbystryć
ahulna tvorčy rytm žyćcia —
ty tolki drobnieńkaja iskra.

Ty muraviej siamji biazlikaj
u śviecie tvorčym i żyvym,
dzie umiraje ŭsio tak zwykła,
kab niešmiarotnym być u druhim —
ty muraviej siamji biazlikaj.

U tabie jość častka prapačatku
i ŭ bieskaniečnaść pojdziem z jej
i na t ziama tabie nia matka
z usiej pryhožaściu svajej, —
ŭ tabie jość častka prapačatku.

Ty tolki spoŭni abaviazak
żyvoha — miż żyvych;
u carstva mroj, krasy i kazak
zavi žniamožanych usich —
ty tolki spoŭniš abaviazak.

M. Mašara.

madzkija hazety, biełaruskija školy.

Dziela spynieńnia pašyreńnia kamunistyčnych upłyvaŭ siarod našaj moładzi, a tak-ža kab suproćstavicca ahulnamu zdzičeńniu, treba ŭnarmavać siarod biełarusau relihijnaje žyćcio zhodna z pryncypami Chrystusavaj navuki i spraviadliva vyrašyć biełaruskiju prablemu ŭ inšych halinach žyćcia biełaruskaha narodu. I. M.

Praca J. Nieśluchoŭskaha ŭ biełaruskim hurtku, jaki tady isnavaŭ u Miensku i vioŭ nacyjanalnu biełaruskiju pracu, była nadta vydatnaj i svajej nacyjanalnaj duchovaj haračynioj zachoplivała navat druhich mienš šviedamych Bielarusaŭ. Śmieła možna skazać, što ŭ hetym Mienskim biełaruskim hurtku, da katoraha naležyli takija siły, jak vydatny bieł. vučony M. Daŭnar-Zapolski, inž. A. Słupski, archeoloh H. Tatur, etnohraf P. Džiamidovič i mnohija inšyja, *najsilniejšym indyvidualna ŭ vyjaŭleńni biełaruskaje nacyjanalnaści*, byŭ naš paet Janka Łučyna, jak jon sam siabie nazvaŭ.²⁾ Nieśluchoŭski tak-ža kančaje XIX st. u biełaruskim ruchu, ale i pačynaje XX. Zbornik jaho vieršaŭ „Viazanka“ vychodzie ŭ šviet 1903 h. ŭ Pieciarburzie.

U kancy XIX st. pracavali jašče na biełaruskaj nivic, ab jakich my nia ŭspaminali, tak-ža Bielarusy kataliki: viedamy narodavolec revalucyjaner lhnat Hryniavicki (1856—1881), a tak-ža biełaruski paet Adam Hurynovič (1869—1894).

Pry hetym treba adciemić, što Hryniavicki,

2) R. Ziemkievič — Jan Nieśluchoŭski (Janka Łučyna) i jaho niaviedamyja vieršy: „Hėman“, Luty, 1932. Vilnia.

Jelski i Nieśluchoŭski byli ŭžo duža blizka da biełaruskaha nacyjanalnaha pačućcia, Bahuševič byŭ tvarcom biełaruskaj sučasnaj nacyjanalnaj idei, a Hurynovič — heta jak-by pieršy paniatlivy jaho vučań, nacyjanalna šviedamy Bielarus.

§ 6. — Pryčyny, dziela jakich pačynalnikami biełaruskaha adradžeńnia žjaŭlajuca Bielarusy kataliki abodvych abrađaŭ.

Jak my bačyli vyšej, biełaruskaje adradžeńnie, jakoje siejelaŭsia i zaradžałaŭsia na praciahu XIX st., rod svoj viadzie pradusim ad Bielarusaŭ katalikoŭ. Zaznačajem my heta nia dziela jakoha dakoru Bielarusaŭ pravastaŭnym, siarod jakich siańnia tak mnoha vydatnych pracaŭnikoŭ na biełaruskaj nivic, jakich navat ŭžo siańnia ahulaŭ bolš, jak katalikoŭ, ale dziela taho, kab na hetuju cikavuju i tak nie-daśledžanuju ŭ biełaruskim žyćci žjavu žviarnuć uvažhu dumajučaha hramadzianstva i vyjaśnić jaje, a tak-ža dziela taho, što biełaruski chryścijanski ruch, jakoha tut pišam vytoki, historyju i dziejnaść, u jakim paźniej ŭžo pracujuć u pieramiežku kataliki z pravastaŭnymi, — naviazaŭ duchovy kantakt z hetymi-ž Bielarusami katalikami, z ich prac čerpaŭ

Z wahonu

Abładavany bielaruskimi kalendarami i ahułam bielaruskim drukavanyim słovam, a karystajučy z kaladniaha pierapynku vykladau na U. S. B., vyjechau ja sa stolicy Vilni na pravincyju. U ciahniku, jak viadoma, pierad šviatam natoŭp i šcisk. Pasažyry — heta pieravažna žaŭniery, vučni i studenty. Humary ūsie majuć pieršaje klasy. Rohat, śmiech i žarty sypiacca jak z rukava, choć niezaŭsiody ūdačnyja. Tak, naprykład, ubačyŭšy, što ū vahon uvachodzie žyd, adzin z žaŭnieraŭ kryčyć: „Kudy ty lezieš, čort niachryščany?“ I pačynajuć miż saboju dyskusiju na temu żydoŭskuju, z katoraj vidać, što i ū vojsku isnuje svajho rodu antysemityzm. U vahonie badaj vyklučna panavała hutarka bielaruskaja. Ja tymčasam vokam krytyka i psychaloha ahladaju ūčasniakaŭ padarožy svajho pradziełu. Ubačaŭšy, što adzin z ich maje hazetu, vietliva prašu pazyčyć. Treba viedać, što ja vialiki amatar presy. U svaim kružku pryjacieleaŭ maju tytuł „redaktara“, choć nie žjaŭlajusia siabram nijakaje redakcyjnaje kalehii. Atrymaŭšy hazetu, nie mahu na tšcia mić, pajakomu napisana, choć jazykou znaju paŭtuzina. Zauvažyŭ heta ūlaśnik hazety. Znakomlusia z im. Naš skromny padarožnik pradstaŭlajecca, jak Juulius Mägist — estoniec, prafesar universytetu ū Tartu. Ciapier jon varoča jecca z Budapeštu, hdzie dašle-

džavaŭ vuhorskuju movu i litaturu. Razumiejecca, ja pradstaviŭsia bielarusam. Pa paru ūvahach ahulnaha charakteru, chočačy viedać, jakoje paniaćcie estoncy majuć ab bielarusach, dyplamatyčna nakiroŭvaju razmovu na bielaruskija temy. Akazałasja, na vialikaje majo ździuleńnie, što moj prypadkovy znajomy šmat viedaje ab bielarusach i zdarovy maje pahlad na bielaruskiju prablemu. Raskazvaje mnie ab pieraśledaŭanni i ździeku nad bielaruskim narodom u SSSR. Nazyvaje na t prožviščy kulturnych dziejačoŭ i paetaŭ. Padčorkvaje vialikuju dynamiku ruchu bielaruskaha. Razumije trahedyju 10 miljonnaha narodu.

Ab bielarusach u Polšcy viedaje niamnoha. Ja dapaŭniaju jaho ūvahi i infarmuju ab palityčnym, kulturnym i ekanamičnym pałažeńni bielarusaŭ u polskaj dziaržavie. Da majej prapazycyi, kab napisau u estonskaj presie ab bielarusach, adnosicca pazytyŭna. U Dukštach rasstajučysia, zaprašaju pavažanaha praf. da nas na letnija vakacyi. Estoniec dziakuje.

* * *

Z hetaje karotkaje hutarki vynies ja ūražańnie, što jość jašče na šviecie ludźi mudryja i dobryja, katoryja nas dobra razumiejuc i nam spahadajuć. Druhaja dumka cisnułasja ū hałavu taja. skul hety čalaviek viedaje ab nas? Usie narody majuć presu nia tolki dla siabie, ale i dla zahranicy. Tolki bielaruskaja infarmacyjnaja presa

U Litoŭcaŭ

Spynieŭni. Administracyjnyja ūlady apošnim časam spynili dziejnaść: Lit. Navukovaha T-va (isnavała ad 1907 h.) i T-va prašvietnaha „Rytas“: vilenskaha i šviancianskaha.

Zakryty školy. U źviazku z spynieńniem T-va „Rytas“, zakryty tak-ža ū šviancianščynie školy, likam 9, jakija hetaje T-va ūtrymlivała. Zakryta tak-ža škola T-va „Kultura“, tak-ža ū šviancianščynie.

Kanfiskata „Viln. Žodis“ № 4 byŭ skanfiskavany za karespandencyju.

Revizii. Apošnim časam adbylisia revizii ū litoŭskich kniharniach u Vilni na vul. Daminikanskaj i Vostrabramskaj

na mižnarodnym forumie badaj nia isnuje. Dyk čas užo najbolšy parupicca ab niešta padobnaje. Jak viadoma, našy mnohija „pryjacieli“ pry kožnaj akazii trubiać, što bielarusy nia isnujuć na ziamielnym hlobie, a praz heta šćviardžajuć praciŭnaje. Niama zła biez dabra. Tak razvažajučy, dajechaŭ ja nakaniec u rodnuju Brasłaŭščynu. Na stancyi užo čakaŭ mianie brat Piatruk na kasmataj kabyle sa zvanom pad duhoj, a z-zadu z tablicaj. Horoča pryvitalisia i chutka rušyli ū darohu. Była noč. Zory jarka hareli. Biely miesiac trodaŭ pa blakicie nieba. Śnieh miniaŭsia brylantami i iskryšsia sierabrom. Spakoj i cišynia visieła nad prastorami vuzkich paletak. Vioska spała. Ale ab vioscy druhim razam. **Anton Kumša.**

natchnieńnie i ahułam pačaŭsia ad Bielarusaŭ katalikoŭ.

Pradvieśnikaŭ bielaruskaha adradžeńnia, kulturna, a časam i palityčna spolščanych, Palaki prosta ūvažajuć za svaich, za Palakoŭ. Typovym i najpavažniejšym pradstaŭnikom hetkaj dumki jość Lavon Vasileŭski, jaki za Palakoŭ „i kulturalnie i narodovośćiovo“ ūvažaje navat Bahuševiča (i Niesluchoŭskaha), pryznajučy im adnačasna, što jany začali kirunak u bielaruskaj litatury „narodovo-białoruski“ i što stajali „na stanovisku odrębności narodovej białoruskiej.¹⁾ Naturalna, hetki pahlad supiarečny sam u sabie, bo jak-ža Palak „i kulturalnie i narodovośćiovo“ moža tvaryć bielaruskiju nacyanalnuju dumku?! A kali-b i tak było sapraŭdy, dyk musili-b być niejkija asablivija pryčyny hetkich pastupkaŭ henych „Palakoŭ“. Ale ab hetym usim, reč zrazumiejaja, Palaki maŭčać, ahrańičvajučysia

tolki da biespadstaŭnaha čvierdžańnia. Dy i padstaŭ tut nijakich niama i być nia moža. Kožnamu jasna, što spolščany Bielarus usiožtyki Bielarus, a nie Palak.

Z hetkim pahladam polskim na pradvieśnikaŭ našaha adradžeńnia schodzicca pahlad i rasiejski. Prykładam moža służyć Pypin,²⁾ i mnohija inšyja, a ū ich liku adčaści i naš Karski, naskolki jon vyjaŭlaje ū hetaj spraviu svoj pahlad palityčny.

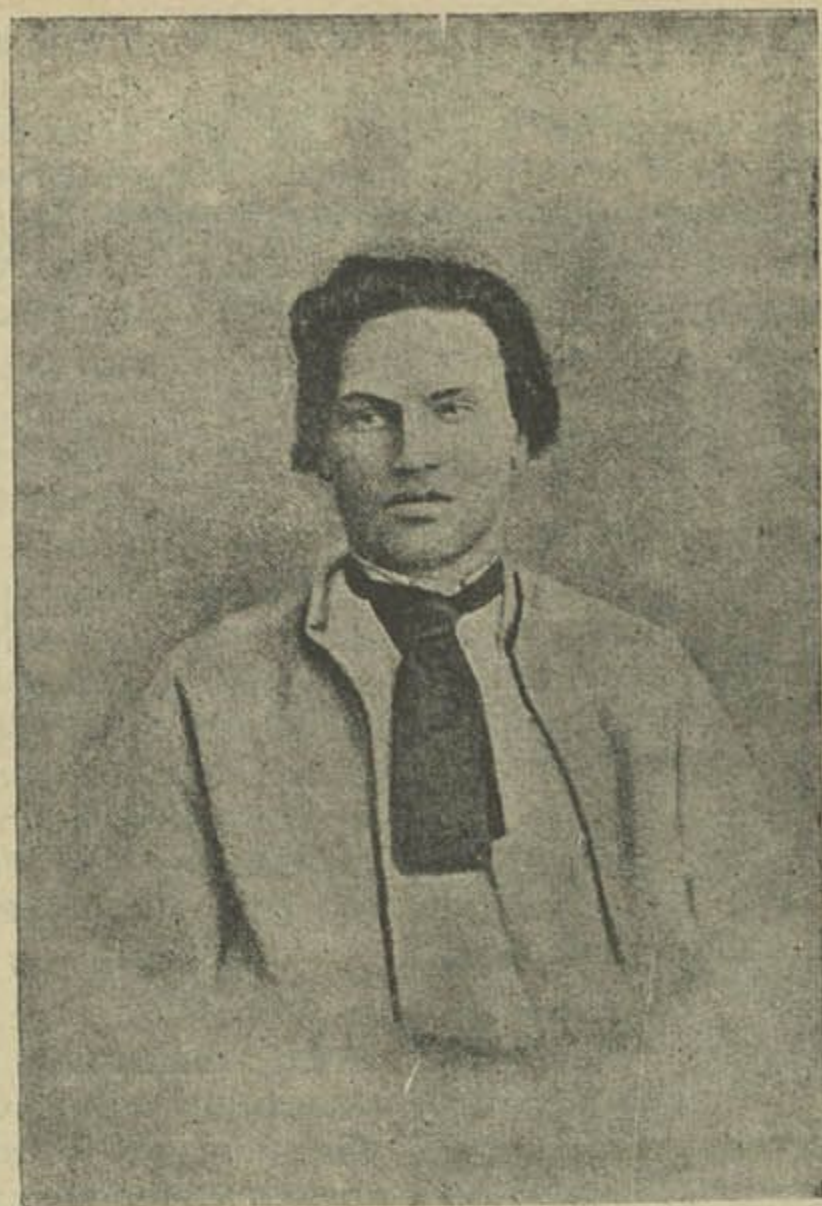
Adzin i druhi pahlad zrazumiejaja: heta pahlady palityčnyja.

Ale najbolš tut nas pavinien cikavić u hetaj spraviu pahlad bielaruski. Šćviardžajuć, što bielaruskaje adradžeńnie vyvodzicca ad Bielarusaŭ katalikoŭ i padajuć tłumačeńnie hetaha cikavaha źjavišča: bielaruski historyk U. Ihnatoŭski i bielaruski publicyst-palityk A. Čvikič. Voš-ža pavodle ich: źjavišča heta calikorn tłumačycca tahačasnymi hramadzkiimi, ekanamičnymi i palityčnymi varunkami. Bielaruskaja intelihiencyja za časaŭ polskaha peryjadu našaj historyi spalanizavałasja. Duchavienstva unijackaje, nie havoračy užo ab łacinskim, pajšlo pa tej-ža darozie. Ale hetyja spalanizavanyja Bielarusy ad-

1) Leon Wasilewski — Litwa i Białoruś. Kraków. Ab Bahuševiču i Niesluchoŭskim jon kaža: „Utwory dwóch tych pisarzy zasługują na szczególną uwagę, jako zwiastuny nowego etapu rozwoju piśmiennictwa białoruskiego — literatury narodowo-białoruskiej, jakkolwiek obydwa ci autorowie faktycznie byli Polakami i kulturalnie i narodowościowo“, bač. 276—277.

2) А. Пыпин — История русской этнографии, т. IV, СПб, 1892.

Kastus Kalinoŭski, ad naradžeń-
nia jakoha sioleta minula 100 h.

== Bielaruskaja chronika. ==

Revizija ŭ Biel. Nav. T-vie. Nadoviačy administracyjnyja ŭłady praviali reviziju ŭ Biel. Nav. T-vie. Revizija datyčyla tolki rachunkovaści.

Jubilei. Sioleta Ks. J. Hermanovič i Ks. V. Šutovič abchodziać 25-lečcie svajho šviaščenstva. Bielaruskaje hramadzianstva, praz

uvahu na ich zasluhi prad bielaruskim narodom, jubilej ich žbirajecca naležna ŭšanovać.

A. ŭlasaŭ u Vilni. Na minulym tydni adviedaŭ Vilniu i svaich starych znajomych Bielarusau najstarejšy Bielarus A. ŭlasaŭ, jaki stała pražyvaje na svajej haspardary pad Radaškavičami.

U Ukraincaŭ.

Rezalucyi Zjezdu UNDA. Čarhovy piaty žjezd „Ukrainskaha Narodnaha Demakratyčnaha Abjednańnia“ (UNDA), jaki adbyŭsia ŭ Lvovie 4 i 5 min. mies., miž inšym, ščvierdziŭ, što normalizacyjnaja palityka UNDA i Ukr. Parlamanarnaj Reprezentacyi nie znajšla naležnaha zrazumieńnia z druhaj (polskaj — pryp. red.) starany i pastaviŭ hetkija hałoŭnyja damahańni:

1. terytoryjalnaj aŭtanomii dla ukrainskich ziamiel;

2. źmieny zakonu terytoryjalnaha samaŭradu;

3. źmieny vybarnaj ardynacyi;

4. spynieńnia kalanizacyi ukrainskich ziamiel asadnikami z-zachodu;

5. zasnavańnia ukrainskaha universytetu ŭ Lvovie i zaspakajeńnia najaktualniejšych žyćciovyh patrebaŭ ukrainskaha nasielnictva.

Viečar u čeść Kalinoŭskaha laadzili 29.1 bielaruskija studenty. Byŭ referat i deklamacyi.

Novaja knižyca. Vyjšla z dru-ku knižyca Janki Byliny — „Vy-bary Staršyni,“ viaskovaja trahikamedyja ŭ 3-ch dziejach z časou carskich. Kaštuje 40 hr. Kupić možna u Kniharni „Pahonia“ Vilnia, Zavalnaja 1.

Evanelii i Apostalskija Dziei ŭ pierakładzie na bielaruskiju movu chutka buduć zdadzieny ŭ druk. Vydańnie heta budzie z kašcielnaj aprabataj.

nak pieršyja i pačali ŭžnoŭ snuć špiarša niasviedamuju, pašla paŭšviedamuju i ŭrešcie całkom šviedamuju bielaruskiju nacyjanalnuju dumku.

Kali Bielaruś u kancy XVIII st. pašla razboru Polšcy apynulasia pad Rasiejaj i kali nastupiła skasavańnie Unii na karyść rasiejskaha pravasłaŭja, dyk bielaruskaja pravasłaŭnaja intelihiencyja była ahułam z svajho pałažeńnia zdavolena, bo jana była da Rasiei zblizana i vieraj i movaj, katoraja, jak svajackaja movie rasiejskaj, lohka pazvalała zamianić siabie na movu dziaŭžaŭnuju rasiejskuju. Heta ŭsio ŭ vyniku dawała całkom dobruju mahčymaść henaj intelihiencyi vyhodna ŭkładać svaje asabistyja žyćciova charaktaru spravy.

Susim nia toje było tady z Bielarusami: vieraj katalikami, a movaj časta mocna spolščanymi. Jany chutka pryvyknuć da čužoj kulturaj i vieraj Rasiei nie mahli. Miž imi i Rasiejaj supolnaha nia było aničahusienki. Jany chutčej ahladalisia jašče ŭžnoŭ na Polšč. Jany časta navat aktyŭna, zbrojna vystupajuć za Polšč, a prynamsi razam z Polščaj, prociŭ Rasiei. Jaskravym dokazam hataha služać Kast. Kalinoŭski i asabliva pätŭryarch naš Fr. Bahuševič, jakija biaruć učasć ŭ polskim paŭstańni 1863 h.

Ale pašla niaŭdačy jak pieršaha (1830), tak i dru hoha polskaha paŭstańnia, bielaruskaj katalickaj spolščanaj intelihiencyi svaje nastroi, svaje dumki treba było papraŭlać i davać im susim inšy, novy kirunak. Dla ich užo było jasna, što Polšč na Bielaruś, na ich ziemli nia vierniecca, što Rasiejja tut umacoŭvajecca nadoŭha, a što zhadzicca z hetym i zrabić Bielaruś dla jaje kulturnaj i ekanamičnaj mahutnaści zvyčajnym matarjałam tak-ža niamožna. Bielarusy kataliki (intelihienty), choć spolščanyja, takim čynam, varunkami tahačasnymi prymušany byli ŭhłybicca ŭ minuŭščynu svajho kraju, pryhledzicca bližej da historyi svajho Bielaruskaha narodu, z jakoha jany vyjšli i vyjaśnić, jak śled, da hetaha narodu svaje adnosiny. Adhetul i zradziłasia ŭ ich bielaruskaja dumka. Bližejšaje paznańnie praŭdy ab narodzie, ab krai kiravała ich na bielaruski ślach.

Ale heta, kali tak možna skazać, tolki častka tych pryčyn, jakija panukali Bielarusau katalikoŭ snuć bielaruskiju dumku. Heta pryčyna, jak bačym, charakteru palityčnaha. Ale jość jašče inšyja, pradusim pryčyny hramadzka-ekaniamičnaja, jakija tak-ža zmušali ich stanavicca na darohu bielaruskiju,

Z haspadarčych spraŭ Litvy

„Kur. Wil.“ padaje: — Dziaŭnaŭ Rada ŭ Litvie padała ŭ Sojm projekt novaha zakonu ab kontroli Ziemlarobstva ŭ Litvie.

U zakonaprajekcie ŭ I punkcie havorycca ab kontroli nad pradaŭžaj ziamielnych haspadarak; treba mieć dazvoł ad ulady na pradaŭ i na kuplu ziamli. U II punkcie — ab kontroli z boku dziaŭnaŭ ulady nad sposabami kiraŭnictva ziamielnych haspadarak, asabliva adnosna haspadarak zapuščanych. Ulaŭniki zapuščanych haspadarak aficyjalna buduć praścierahanyja i kali ŭ praciahu 4 hadoŭ svajch haspadarak nie papraviać, dyk buduć im zaprapanavana adstupić haspadarku dalejšym svajakom, a kali ulaŭnik haspadarki na heta nia zhodzicca — haspadarka buduć pradana z licytacyi.

Hety projekt zakonu maje na mecie spynieŭnie razdrableńnia ziamielnych haspadarak.

Na padstavie zakonu ziamielnaj reformy ŭ Litvie ŭžo zabrana na mety ziemiaŭparadkavańnia 1.055.00 hektaraŭ ziamli, astaloŭsia ŭ zapasie — 4.500 h. Paŭlavin daŭniejšych ulaŭnikaŭ ziamli atrymała ŭžo, jak vynaharodu za zabranu ziamielnyja abšary, peŭny abšar lesu. U 1938 h. vynaharoda za ziamlu buduć spłaćana hrašmi. U dziaŭnaŭnym budŭecie na hetyja spravy pradbačycca 700.000 litaŭ.

Viedamaja bojnja ŭ Litvie „Maistas“, jakaja specyjalna zajmajeca tolki eksportam, u praciahu

Na relihijnym froncie

Kaścioł prociŭ rasizmu. Kanrehacyja śv. Officium u Vatykanie zapisala ŭ rejestr zabaronienych knih kniŭku Raula France „Von der Arbeit zum Erfolg“.

Hetaja zabarona jość dalejšym ciaham bieskampramisovaj baračby Kaścioła z teoryjaj rasizmu, jak formaj pahanstva.

Ab hetym „Oservatore Romano“ piša:

— Apošnija časy pakazvajuć na pašyreńnie rasistoŭskaj ideologii ŭ Italii. Hutarka tut nia tolki ab kniŭcy France'a, ale i ab inšych publikacyjach.

— My, što zmahajemsia z kamunizmam — piša „Oservatore Romano“, — nie pavinny adčyniać dŭviarej fašystaŭskamu matarjalizmu. Nia treba dakazyvać, što kali praŭda nas vyzvalaje, dyk fałš

minułaŭa hodu kupiła 450.000 sztuk kormlenych śviniej.

Sioleta „Maistas“ planuje skupić paŭmiljona śviniej. Dziela hetaha litoŭskija sialanie mohuć padniać na 10 prac. hadoŭlu śviniej.

U minułym hodzie zaŭvažany intensyŭny ŭzrost eksportu ŭ Litvie chatnich ptuśak (kury, kački i pad.). Dziela racyjanalnaści hetaha eksportu naładžany specyjalnyja punkty dakarmliwańnia skuplenych ptuśak.

Hadavy abarot kooperatyŭnaj bojni „Maistas“ u m. h. asiahnuŭ 59 miljonaŭ litaŭ.

Tas.

robić nas niavolnikami, a fašyzm niasie z saboju fałš i niavolu.

Jehova prad hitleraŭskim sudom u Niamieččynie. U niamieckaj hazecie „Der Sturmer“ była nadrukavana žniavaha Boha hetkaha žmiestu:

„Boh Jehova, da jakoha molacca ŭdy, jość najbołšym prastupnikom, vučyc jon ŭdyŭ raba-vać, kraści, łhać, zabivać, hvaltu i inšych hrachoŭ“.

Hetaj žniavahaj Boha pačuŭsia abraŭžanym chryścijanin Artur Hildebrand z Lipska, emeryt i padaŭ redaktara „Der Sturmer“ u sud, matyvjučy, što redaktar „Der St.“ abraŭžaje jaho relihijnaje pačućcio, bo Jehova — heta hebrajski nazov adzinaha i praŭdzivaha Boha.

Cikava, što na heta skaŭa hitleraŭski sud?

20 biskupaŭ u savieckich astrohach. Bałšavickaja hazeta „Gorkovskaja Komuna“ padaje ab novych represijach savieckaj ulady, zastasavanych prociŭ pravasłaŭnaje Carkvy ŭ SSSR. Hetaja hazeta padaje, što ahułam u savieckich astrohach siadzić ciapier 20 pravasłaŭnych episkapaŭ.

Biazboŭnickaja „Liha Narodaŭ“. U Maskvie pastanoŭlena naładzić u 1938 h. miŭnarodny žjezd 48 nacyjanalnaściu. Specyjalnaj zadačaj hetaha žjezdu buduć prapahanda biazboŭnictva. Lik učasnikaŭ maje być 1 500 asob. Žjezd hety maje nazyvacca „Biazboŭnickaj Lihaj Narodaŭ“.

zbliŭacca da narodu i z im snuć dumku ab lepšaj budućyni, ab supolnym vyzvaleńni.

Biełaruskaja spolščanaja katalickaja intelihiencyja, dziakujučy palityčnym varunkam, na Rasieju hladziela kryva, a milej na Polšč. Ale ekanamična jana jašče całkom była žviazana z polščynaj i z polskim dvarom. Dy pryjšoŭ čas, što i tut varunki žmianilisia radykalna i što dvor hety pierastaŭ ich trymać pry sabie, bo trymać ich ŭžo nia mieŭ ani siły, ani patreby.

Skapitalizavanyja i zmechanizavanyja haspadarki polskich pamieščykaŭ na Bielarusi šmat lišnich intelihientaŭ z drobnaj ślachty adpraŭlali z dvaroŭ, jak całkom lišnich. Voś heta intelihiencyja bieł. katalickaja išła ŭ horad i tam daŭčasia da tych hurtkoŭ, časta revalucyjnych, jakija ducham jej byli najbliŭšejša — nia tolki da polskich, ale i da biełaruskich. Intelihiencyi hetaj ŭžo sapraŭdy najbołš była adpaviednaj ideja biełaruskaja, bo jana zaŭsio dy da biełaruskaha narodu stajała najbliŭšej.

Urešcie ŭ kancy XIX st. uzmohsia i kapitalizm rasiejski, jaki raspoŭšsia pa Bielarusi i adčasci vycisnuŭ adtul i niaznačna asłabiŭ kapitalizm polski. Heta znača, što pryjšla trudnaść dla Bielarusaŭ ŭžo

z druhoha boku, jakaja, dziela vyšejuspomnienych pryčyn, dla spolščanych Bielarusaŭ katalikoŭ była jašče ciaŭejša, jak henaja minuŭšaja polskaja.

Takim čynam samo žycio, sama ekanomika zmuśala dumajučaha intelihienta Bielarusa katalika šukać daroh i sił vyzvaleńnia. Idei hetyja sami saboj ŭžo intelihiencyju hetu žviazali jašče bliŭzej z biełaruskim narodom, jaki pryhniataŭsia polskim, a jšče bołš rasiejskim panam i rasiejskim čynoŭnikom i ekanamična i kulturna. Pan i čynoŭnik u asobie biełaruskaha sielanina bačać pradstaŭnika nia tolki čuŭoj im hramadzkaŭ hrupy, ale tak-ŭa pradstaŭnika čuŭoj im i asobnaj nacyi. Takim čynam narodnictva na Bielarusi ŭ kancy XIX st. uznoŭ, jak i raniej, pavinna było pastavić razam jak spravu sacyjalnuju, tak i nacyjanalnuju. Samo saboj zrazumiela, što narodnik na Bielarusi, jakim byŭ tady pradusim Bielaruskim katalik, kali chacieŭ blizka padyjšci da sielanina i być dla jaho zrazumielym, musiŭ karystacca biełaruskaj movaj i tvaryć biełaruskuju kulturu. Narodnikom-ŭa tady byŭ, jak my bačyli, spolščany Bielaruskim katalik.¹⁾

1) А. Цьвікевіч — „Западно-Руссизм“, бач. 184—190; 306—308. У. Ігнатоўскі — Гіст. Бел. ў XIX і ў пач. XX ст. Менск, 1928. бач. 84—94; 152—162; 181—191.

Patrebny biełaruskija knižki łacinkaj.

Švir, (šviancianščyna). U nas ludzi hornucca da biełaruščyny, ale hraždankaj nia mohuć čytać. U nas pieravažna Bielarusy kataliki. Voš-ža treba ab hetym pamiatavać i staracca dla ich biełaruskaj litaratury, drukavanaj łacinkaj. Naprykład adryŭnoha kalendara hraždankaj susim nia kupiali, a tolki łacinkaj. L.

Zhodaj i praŭdaj!

Miadźviedzičy kala Baranavič. Redka z našaha kutka drukujecca što ŭ biełaruskich hazetach, ale heta nia značyć, što tut biełaruskaje nacyjanalnaje i relihijnaje žyćcio pamierła; nie, — jano tut burlić, a kali daloka hetaha kutka nia čuvać, to tolki tamu, što štučnym sposabam jaho zahlušvajuć. Voš naprykład: isnujučaje ŭ nas „Katolickie Stowarz. Młodzieży“ rychtavalasia Kaladami zładzić pradstaŭleńnie, a dzieła taho što ŭ našym kole niama varožaŭci pamiž zaličajučymi siabie da palakoŭ i da biełarusau — usie starajucca žyć zhodna, dyk i mielisia stavić adnu štuku polskuju, a druhuju biełaruskaju „Mikitaŭ Łapać.“ Ale na polskuju štuku dazvoľ na dyšoŭ, a na biełaruskaju nie; ta-

dy ŭsie zhodna pastanavili saŭsim nia ładzić pradstaŭleńnia. Pašla hetaha ksiondz prafekt kazaŭ, što jak jon viedaje, treba, kab Michalina Tatarynavičanka była vyčar-knuta z našaje katalickaje arhanizacyi, dyk tady budzie ŭsio dobra. Treba adnak viedać, što M. Tatarynavičanka jość adnoju z najlepšych siabroŭ i, majučy davoli vysokuju ašvietu, jość wielmi karysnaju dla katalickaje arhanizacyi i ahułam dla padniaćcia kultury i dabrabytu narodnaha. Dzieła hetaha ŭsie siabry vyskazalisia prociŭ taho. Pajšli sluchi ab Biazozie Kartuskaj. Što budzie dalej, niaviedama, ale moładź naša mocna svajho trymajacca.

Katalik

List u Redakcyju

Vielmi Pavažany
Hramadźianin Redaktar!

U hazetach nadrukavanyja niepraŭdzivyja viestki ab pradaży z karysnaju metaju, a ŭ inšych i ab kraży, mnoju z Łasickaje carkvy abraza Maci Božaje. U suviaz i z hetym vietliva prašu žmjašćić nastupnaje pajaśnieńnie ŭ hetaj spravie. U 1936 h. u parazumieńni z carkoŭnym starastaju i sekretarom Carkoŭnaje Rady byŭ sapraŭdy pradany abraz Božaje Maci. Atrymanyja 200 zł. spačatku, jak praznačanyja na remont carkvy, byli zapisany ŭ knihu, a ŭ 1937 h. uklučany ŭ ahułnuju sumu dachodu. 100 zł. u 1937 h. vysłany ŭ Kansystoryju, na aplatu padat-

I dziŭna i strašna

Hišpanija.

Kamunikat „biełych.“

„My zrabili plan dvajaki:
Pierš adbili ŭsie ataki,
Pośle sami nastupili,
I čyrvonych bili, bili —
Pusta pole astałosia —
Ŭ plen chvacili tysiać vosiem!
Mahli brać jašče i dalej,
Ale plan nam nie pazvoliŭ.
I, pavodle hetych planaŭ,
Žbili dźvieście araplanaŭ.
Jašče j bolš dabyčy mieli,
Ale brać ŭžo nie chacieli!“

Kamunikat „čyrvonych“

„Dzivu hodny našy vojski,
Jak lvy biešli ŭ boj herojski:
Dzień i noč, biez pierastanku,
Čto na koniach, čto na tanku,
Samalotam, ci na vozie, —
Ŭsio skryšyli pa darozie!
Ŭ adnym tolki małym mieście
My ŭziali harmataŭ dźvieście.
Była j inšaja dabyča,
Byli plenny — čto-ž ŭsio žliča!
A na niebie ŭsiaho čysta
Araplanaŭ žbili trysta.“

Lavon Vietrahon

kaŭ jašče za hady da majho pryznačeńnia ŭ Łasicu, a druhija 100 zł. pajšli na inšyja carkoŭnyja vydatki.

Spravu z pradažaju abraza zlosna vykarystali elementy varożyja da mianie z pahladu nacyjanalnaha i paviali traŭlu.

Redaktaroŭ hazet, jakija nadrukavali viestki ab kraży abraza, padaju ŭ Sud. Ŭsie biełaruskija časapisy prašu žmjašćić hety moj list.

Z pašanaju

Šviašč. A. Koŭš.

31.I.1938. Kastyki.

Niamala tak-ža spryjaŭ Bielarusu kataliku kiravać svaje dumki ŭ biełaruskij bok i prašled rasiejskim uradam śpiarša Unii, jak viery ŭsiož biełaruskaj, a ŭrešcie i łacinskaha katalictva. Heta zmušala jaho da samaabarony i viery i nacyi. A kab baranić što, dyk treba jaho znać. Voš-ža abarona i ad ucisku relihijnaha viała prosta i da svajho rodu śviedamašci nacyjanalnaj. Navat taki revalucyjner, jak Kalinoŭski, zaklikaje baranić Uniju ad prašledu maskoŭskaha, jak vieru dziadoŭ svaich.

Ale da ŭsiaho hetaha musim jašče dadać nastupnaje. Peŭnie-ž, varunki, u jakich čalaviek-adzinka, ci čalaviek-narod, ci hramadźianstva žyvie, dziejać na jaho duža značna, adnak nie kasujuć jaho voli, jaho indyvidualnaści. Varunki, u jakich apynušsia naš narod z svajej intelihencyjaj u XIX st., jak my bačyli, i jak heta apisali ŭspomnienyja biełaruskija aŭтары, adyhrali vialikuju rol u tym kirunku, što ŭ vialikaj miery byli pryčynaj abudžeńnia ŭ katalickaj napoŭspolščanaj biełaruskaj šlachty biełaruskaj dumki, choć u ahułnych rysach, choć u zarodku. Adnak nie adny tut hetaha dakanali pryčyny charaktaru palityčnaha, hramadzka-ekanamičnaha i relihijna-kulturnaha. Da hetych pryčyn musim

dadać jašče adnu — heta ŭplyŭ na dušy henaj našaj napoŭzdenacyjanalizavanaj intelihencyi zachodniaj, katalickaj kultury, tak ščylna tady zlučanaj z ramantyzmam, a tak-ža ŭplyŭ tych z Zach. Eŭropy nacyjanalna-vyzvolnych ruhaŭ, jakija šyroka razlivalisia pa šviecie, daplyvali da Bielarusi i zachopivali ŭ pieršuju čarhu biełaruskaju spolščanaju katalickuju intelihencyju. Intelihencyja heta, praŭda, časta była revalucyjnaj, ale ahułam idealistyčnaj i nať katalickaj, jak Kastuś Kalinoŭski, bo-ž marksyzm, što nios matarjalistyčny śvietapahlad, tady jšče ŭ nas byŭ tolki ŭ pialonkach.

Voš-ža dzieła vyšejvyličanych pryčyn, faktastajucca faktam, što adradžeńnie biełaruskaje viadzie svoj rod z Bielarusau katalikoŭ. My śćviardžajem heta razam z inšymi aŭtarami. A robim heta dzieła taho, jak ŭžo ŭspomniena vyšej, što Biel. Chr. Ruch, da jakoha tut apisańnia prystupajem, zradziŭsia i čerpaŭ svaju siłu i natchnieńnie imienna z henaj našaj chryścijanska-katalickaj minuŭščyny.

— Z usiaho švietu —

Prakuryli i prapili. Za 1937 h. u Vilenskim Vajavodztvie prakuryli tytunu na 7 milionaŭ zał., a prapili harelki na 10.126.525 zał. Ništo sabie! A na knižku, na hazetu, na haspadarku niama hrošaŭ.

7.000 abvinavačanych było ŭ 1937 hodzie za prastupak abrazy Polskaha Narodu.

U Abisinii niespakojna. Partyzanskaja vajna viadziecca dalej. Abisincy akupantam nie padajucca. Musolini pasyłaŭ tudy novyja siły.

U Niamieččynie źmieny: Hitler kiraŭnikom vajennych spraŭ, Gieryng — maršałkam.

Kitajcam idzie ciažka. Adnak jany trymajucca i zdavacca nia dumajuč. Kitaju pastrochu pamahajuč Saviety.

U Hišpanii: Franco stvaryŭ svoj urad, na čale jakoha jon staŭ sam. Vajna pradaŭžajecc. Kanca nia vidač. Fašysty kažuč, što ŭžo jany skora pabjuč republikancaŭ, a hetyja toje-ž kažuč ab fašystach.

Liha Narodaŭ sabrałasia i radzie, radzie i radzie, a tolku nijakaha. Užo starušcy daŭno para na... adpačynak, choč niezastužany.

Pahroza chryścijanskim šviatyniam u šviatoj Ziamli. Niamieckaja katalickaja presa padaŭ: pradstaŭnik anhielskaje ŭłady ŭ Palestynie paviedamiŭ duchoŭnyja ŭłady, zacikaŭlenyja niżej apisanej spravaj, što kaścioł Hrobu Chrystusa ŭ Jeruzalimie i kaścioł Naradžeńnia Chrystusa ŭ Betlejemie — z pryčyny pahrozy razvału musiač być pierabudavanyja, pavodle planu, koštam 15.000 funtaŭ šterlinhaŭ (kala 4 milionaŭ zł.).

Henyja kaścioły z daŭnych časou znachodziacca ŭ karystaŭni katalikoŭ, pravasłaŭnych, koptyjaŭ i syryjcaŭ, jakija miž saboju viaduč choč cichuju, ale zaŭziatuju baraćbu i dziela hetaha da spravy ŭspomnienych šviatyniaŭ umiešyvajecc anhielskaja švieckaja ŭlada.

Šviata Jordanu na saviieckim pahraniččy. Sioleta kala Ostroha na Vałyni pry samaj polska-saviieckaj hranicy ŭ šviata Jordanu było takoje zdareńnie. Pravasłaŭnyja z boku polskaha na hranič-

naj race spraŭlali abrad Jordanu. Sialanie z boku saviieckaha pryhladalisia, pakul nie razahnaŭ ich saviiecki stražnik. Kali šviaščerńnik pašviaciŭ vadu, saviieckija sialanie chavajučysia ad stražnika masava pačali čerpač sudzinkami vadu z raki.

Revizii ŭ pravasłaŭnych parachvijach. Administracyjnaja ŭlady dakanali revizijaŭ u pravasłaŭnych parachvijach u niekalkich pavietach na Vałyni, u Chołmščynie, na Padleśsi i Paleśsi. Šukali liturhičnych knihaŭ, apracavanych praf. Ohienkam, vydanych u Kijevie i Vienie. Hetyja liturhičnyja knihi majuč u źmieście malitvy za Ukrainu i jaje ŭladu.

Prof. O. Šmidt na voli. Nidaŭna hazety razniešli viestku, što viedamy dašledčyk poŭnačy praf. O. Šmidt straciŭ lasku saviieckaje ŭłady. Ciapier hazety padajuč, što Rada Narodnych Kamisaraŭ pasteranavila, kab praf. Šmidt daručyč naładžaŭnie ekspedycyji, jakaja-b dajšla da stancyi „Paŭnočny Polus“, što tam plavaje z saviieckaj ekspedycyjaŭ na vializarnaj ledzianoj kryzie.

Ščyścili 100 tysiač ludziej. Balšavickaja hazeta „Pravda“ u adnym z apošnich numaroŭ zaklikaje na vyšejšyja ŭradavyja stanoviščy saviieckaje administracyji biespartyjnych ludziej. Adnačasna „Pravda“ adznačaje, što ŭ praciahu „čystki“ praviedzienaj u minułym hodzie, paklikana na vysokija stanoviščy ŭ saviieckaj dziaržavie bolš 100 tysiač novych ludziej.

Pioniery. Varšaŭskaja hazeta „Polska Zbrojna“ ŭ numary 28 siol. adznačaje z zadavaleńniem fakt, što polskija handlary z Paznańščyny pierasialajucca ŭ miesty i miastečki ŭschodnich vajavodztvaŭ i tvorač tut zaviaz polskaha miaščanstva. Pracu polskich handlaroŭ u hetych miestach „Polska Zbrojna“ nazyvaje „pionierskaj“, a ich samych „pionierami“ polskaha handlu i ramiasla ŭ hetych vajavodztvach.

Biełarusy tak-ža pavinny cikavicca handlem nia tolki kooperatyŭnym, ale i pryvatnym.

Wilenskaja chronika.

Vajna z pacukami. U daŭniejšych lochach pad Cialatnikam u Vilni zavialo-šia šmat pacukoŭ, dahadvajucca, što jošč ich tam sotni tysiač. Mahistrat dumaje, jak pajści na ich vajnoj i žniščyč.

Šaŭcy baroniacca. Drobnyja šaŭcy ad niekatoraha času majuč nieparazumieńnie z ulaŭnikami vialikich sklapoŭ vobuju. Hetyja ulaŭniki mala im placiač za rabotu. Vyrašyč hetu spravu maje Inspektar Pracy.

Novy kiraŭnik Ozonu. Vilenskaha Ozonu naznačany kiraŭnikom praf. Stanievič.

Pałamali šyby ŭ sklapoch. Na minułym tydni niekijja chulihany pabili ŭ dvuch žydoŭskich sklapoch šyby.

Paštovaja skrynka.

M. M. Na žal, nia źmieścim, bo ŭžo pierastarela.

A. B. Bielarusy pavinny znač i lacinu i hraždanku.

A. K. Ciešymsia, što ŭ Vas znachodzicca taki, jak-by skazač, „švierb redaktarski“. Pracujcie ŭ hetym kirunku.

B. D. A skolki prakurvajecie? Kab toje, dy na bieł. knižku i hazetul.

Z. U. Pracu Ad. St—ča dumajem vydač asobnaj knižkaj. Ale heta jšče praciahniecca.

N. N. Až śmiech nas uziaŭ! Henuju bašniu „Husak“ redakcyja i nia dumała da Vas stasavač. A vy ŭziali i sami jaje sens prypisali sabie. Škada papiery tak mnoha ab hlupstvie pisač, napisali-b štoś cikavaje i karysnaje.

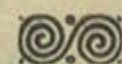
J. S. Uznoŭ niejkaje licha! Pasyłajem nanova. Ci atrymali? Z pryslanaha karystajem.

B. B. Vysyłajem akuratna. Vidač, niejki „dabradziej“ tak Vam pryslužvajecc.

B. H. Prošbu spoŭnili. Ci ŭsio dajšo da Vas? Z viestak karystajem.

U. B. Pisač treba ab spravach hramadzkih i pavažnych, a nie ab tym, jak vy žyvicio z žonkaj.

A. C. My svajo zrabili. Čakajem na padpisku.

Ž a r t y

Armianskaja zahadka

— Što heta? Prazrystaje i ciakomaje, ale pa im nie plavajecc, ale biehajecc.

— ???

— Heta rycynavy alej.

Ciapierašnja časy

Syn — Tata, zaviarni karovu, dyk dam tabie zakuryč.

Bačka — Sapraŭdy daŭsi?

Syn — Havary da hary! Jak, kažu, što dam, dyk dam.

„Chr. Dumka“ vychodzič: 10, 20 i 30 kožnaha miesiaca.
Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.
Adrys Redakcyji i Administracyji: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Adkazny redaktar V. JERMALKOVIČ

Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.